

ĐÌNH TRIỀU

SAGIANG

I.- ĐÌNH TIÊN HOÀNG

Đình bộ Lĩnh xuất thân từ sứ quân Trần lịnh Công từ năm 967 được trao binh quyền, với danh tiếng Vạn thắng vương, ông đã thiết lập 10 đạo quân và Lê Hoàn làm Thập đạo tướng quân, cùng con Đinh Liễn dấy nghiệp bị Nam tấn Vương và Thiên sách Vương mang binh vắn tội, Vạn thắng Vương cho con Đinh Liễn sang dinh Ngô vương làm con tin, xin giảng hòa. Nhưng Ngô vương lại bắt Đinh Liễn treo lên bảo phải đầu hàng, bằng không sẽ giết chết, Vạn thắng vương uất hận mang quân đến truyền quân sĩ tấn công và bắn cả con tin, khiến Ngô vương hoảng kinh lòng dững lược, nên đánh không lại rút binh. Tin đó làm nức lòng quân sĩ và dân chúng về quả cảm, nên từng phục rất hùng hậu, tiến đánh các sứ quân khác, hàng phục họ. Khi Nam tấn vương tử trận Ngô xưng Xí lên thay suy yếu bị đánh bật ra Bình Kiều trở thành sứ quân. Chỉ một năm sau Vạn thắng vương dẹp yên hết các sứ quân, thống nhất đất nước lập ra triều đình nhà Đinh, tự xưng Đinh tiên Hoàng, (968 - 980), đặt quốc hiệu Đại cồ Việt đóng đô ở Hoa Lư, chế triều nghi, hùng hậu hóa quân đội Lê Hoàn vẫn là Thập đạo tướng quân, Nguyễn Bặc vinh thăng Đinh quốc công, Đinh Liễn Nam Việt Vương. Song hành với công nghiệp Đinh tiên Hoàng, bên Tàu ông Triệu Khuông Dã xây Tống triều, Nam Hán không thần phục, Tống thái tổ sai đại tướng Phan Mỹ sang đánh dẹp Lưu Cung và bắt đầu dòm ngó Đại cồ Việt.

1.- GIAO DỊCH TỔNG TRẢO

Đình tiên Hoàng lo ngại quân Tống hùng mạnh, sai sứ sang Tống triều 970 và lần thứ nhì Nam Việt Vương sang Tống cống biểu phượng vật. Năm sau 972 Nam Việt Vương về nước được nhà Tống sang sách phong Đinh tiên Hoàng, Giao chỉ quận vương, Đinh Liễn Kiểm Hiệu Thái sư, Tĩnh hải quân Tiết độ sứ An Nam Đô hộ. Lần thứ ba năm Ất Hợi 975, Trịnh Tú đi sứ được vua Tống phong chức Hồng Lô tự khanh và cử Vương ngân Phu sang gia phong Đinh Liễn Khai phủ Nghi đồng Tam ty Kiểm hiệu Thái sư Giao chỉ quận vương.

2.- BINH CHẾ

Ông chia quân đội ra 5 cấp: Đạo, Quân, Lữ, Tốt, Ngũ. Mỗi Đạo có 10 quân, mỗi Quân có 10 lữ, mỗi Lữ có 10 tốt, mỗi Tốt có 10 ngũ, Mỗi Ngũ có 10 người. Toàn thể có 10 đạo tới 1 Triệu quân, chia ra 2 hạng quân: hiện dịch và trừ bị, Quân nhân mãn hạn hiện dịch, trở thành trừ bị về làm dân, và dân trừ bị trở lại hiện dịch.

3.- CHÁNH TRỊ

Đình tiên Hoàng quá khắc khe về trừng trị kẻ gian ác và phản động: Vạc dầu, Hồ báo, Cột đồng để tái lập an ninh trật tự với kỷ luật thép cứng rắn. Tôn giáo được trọng vọng, quý sư Phật giáo được thăng tới chức Tăng Thống và nhà sư Khuông Việt vinh thăng quốc sư. Nhưng (978), thiếu tử Hạng Lang ưu ái phong làm Thái Tử, con thứ là Đinh Tuệ vinh thăng Vệ vương. Còn Đinh Liễn con trưởng đã từng cùng cha gầy dựng sự nghiệp bị bỏ rơi, nên giận lắm, ngầm sai thân tín giết Hạng Lang (979) đánh dấu khủng hoảng chánh trị do thất sách của Đình tiên Hoàng. Biến cố thứ nhì (980) nhân lúc nhậu say nằm ngủ, cận thần Đỗ Thích lên vào cung giết Tiên Hoàng và Đinh Liễn. Đỗ Thích bị bắt thú tội chiêm bao thấy nuốt được ngôi sao, tính rằng giết Tiên Hoàng sẽ làm vua, bị xử trảm. Đinh Tuệ lên ngôi vua mới 6 tuổi.

II.- PHÉ ĐẾ

Thái hậu Dương vân Nga lâm triều dùng Nguyễn Bặc, Đinh Điền và Lê Hoàn làm

phụ chính đại thần. Lê Hoàn, Thập Đạo tướng quân chuyên giữ binh quyền, được lòng thái hậu, lại tư thông với thái hậu, ra vào cung cấm có ý lộng quyền, nên Nguyễn Bặc và Đinh Điền họp với Phạm Hạp bộ tướng cũ của Tiên Hoàng, rút quân ngấm ngầm về Ái Châu, khởi quân đánh Lê Hoàn, gây cảnh nội loạn. Lê Hoàn đưa quân vào đánh giết chết Nguyễn Bặc, bắt sống Đinh Điền và Phạm Hạp, mang về xử tử ở kinh đô Hoa Lư. Cuộc nội loạn lan ra biên giới Việt Hoa quan lại ngoại biên phi báo về Tống triều. Vua Tống lợi dụng cơ hội nội loạn cử đại quân do các tướng Hầu Nhân Bảo, Tô toàn Hưng, Trần khắc Tổ, Lưu Trùng, Cai Thực sang đánh Đại cồ Việt. Hầu nhân Bảo lãnh chức Giao Châu thủy lục chuyên vận sứ. Nếu thành công thiết lập ngay nền đô hộ. Lê Hoàn được lệnh xuất quân, cử Phạm cự Lượng làm đại tướng, lúc điều động quân sĩ, Phạm cự Lượng tuyên cáo vua còn nhỏ bé đâu biết thưởng công chiến đấu, vậy chúng ta tôn Lê Hoàn lên làm vua xứng đáng hơn, rồi hãy xuất trận chống giặc. Quân sĩ chấp thuận tôn vinh Lê Hoàn hoan hô vang dội, lại được Thái hậu mang hoàng bào ra choàn mặc cho tinh lang. Lê Hoàn lên ngôi vua giáng Đinh Tuệ xuống Vệ vương, lập ra nhà Tiền Lê, rồi mới kéo quân đi ra biên giới chống giặc.

III.- BÌNH NGHỊ ĐÌNH TRIỀU

Đình bộ Lĩnh tuy con quan, nhưng cha Đình công Trứ chết sớm, mẹ đưa về quê Ngoại Hoa Lư, sống nghèo nàn, đi chăn trâu, nhưng khí phách dòng dõi nung chí thẳng bé tạo trò chơi đánh giặc với lũ chăn trâu, lấy bông lao làm cờ, lấy gậy gộc làm vũ khí. Nhưng lại được võ sư hướng dẫn võ nghệ về ban đêm, đâm trê chăn trâu tất cả đều thua bé Bộ Lĩnh, nên tôn làm trưởng đội Hoa Lư. Càng lớn, Bộ Lĩnh càng khỏe mạnh, có lần hai con trâu chém lộn nhau, lũ mục đồng lo sợ không dám phân tán ra, chạy kêu Bộ Lĩnh giải quyết, vì sợ chủ trâu quở phạt. Đến nơi thấy hai con trâu nọ sừng, niết nhau dữ dội, đâm chĩa trâu hò hét đập gậy đuổi nhưng vô hiệu quả, chúng ngạc nhiên thấy Bộ Lĩnh nhảy tới dùng sức mạnh đẩy hai con trâu dang ra, nhờ đó mà lũ trẻ đuổi chạy tránh ra được. Chúng thán phục lắm, đồn vang cả xóm làng, lan rộng qua tới các làng lân cận, các đám mục đồng ghen tị họp nhau thành lập đội chống đối và thách thức cuộc đánh lộn với nhau. Bộ Lĩnh được toàn đội ủng hộ cùng xung trận. Trận chiến được sắp đặt kế hoạch tiến thoái, phục kích và tập kích chu đáo. Đến khi khai chiến, theo đúng lộ trình kế hoạch, toàn thắng lũ chăn trâu địch chịu đầu hàng. Toàn đội reo hò kéo cờ lao ca khúc khải hoàn. Bộ Lĩnh nổi hứng bắt con trâu làm tiệc đãi toàn thể ăn mừng thắng trận. Nhưng chiều trở về chuồng mất một con, chủ trâu gạn hỏi và toan trị tội, Bộ Lĩnh hoảng sợ bỏ trốn sang nhà Phú hộ Trần Lãm làm công nhân nông nghiệp. Khi quân cướp đến khuấy nhiễu, Bộ Lĩnh tập hợp bạn bè cũ chống trả đánh đuổi bọn cướp đi, Trần Lãm thấy có tài trí nên nhận làm con nuôi. Đầu tiên Khi Trần Lãm làm sứ quân, Bộ Lĩnh và con, Đình Liễn, giúp rập rất tận tâm. Khi chiến thắng anh em nhị Ngô vương Trần linh Công giao binh quyền năm 967 bắt đầu cuộc chinh phục các sứ quân được vinh tôn Vạn thắng Vương với thất hùng Giao châu: Đình bộ Lĩnh, Đình Liễn, Lê Hoàn, Đinh Điền, Nguyễn Bặc, Phạm Hạp và Phạm cự Lượng. Trước tiên đánh bại Phạm phòng Át, kế đó Đỗ cảnh Thạch và lần lượt chiến thắng các sứ quân kia, thống nhất đất nước. Đình bộ Lĩnh tuy thất học, nhưng trí thông minh và đảm lược đã nở khi còn bé cho tới lớn trong chiến trận như: Cho Đình Liễn làm con tin cho Nhị Ngô vương hầu giảng hòa, nhưng Thiên sách Vương buộc phải đầu hàng, bằng không sẽ giết con tin Đình Liễn đã bị treo lên giữa trận tiền. Bộ Lĩnh cho giàn cung nỏ xả bắn dữ dội và tấn công vũ bão, khiến nhị Ngô vương thất trận bỏ chạy. Tài trí Bộ Lĩnh còn nghiêm minh việc trị dân còn nhiều phần tử bạo động chống đối, phải

đặt vạc dầu sôi, nuôi hổ báo, lập trụ đồng những hình phạt luật pháp gắt gao, nhưng được lòng dân trong cuộc trị an. Tuy thiếu học, nhưng Bộ lĩnh biết mở rộng ngoại giao với Tống triều tránh đổ máu, được hòa nhã " Lễ vật đi trước, lễ nghĩa theo sau" là thượng sách, nhờ đó mà bình trị suốt thời gian dài 10 năm để củng cố lực lượng quân sự với bổ sung quân số Thập đạo cả triệu quân, chia làm 2 hạng: Hiện dịch, Trừ bị thay phiên nhau. Hiện dịch mãn hạn về làm dân Trừ bị quân, tức nhiên Trừ bị quân lên Hiện dịch. Nhờ tổ chức quân đội quy củ mà về sau chống trả ngoại xâm Tống binh toàn thắng. Về tôn giáo, Bộ Lĩnh lập Đại sư Khuông Việt làm Pháp sư và con chia hạng tu sĩ lên tới Tăng thống. Dân sự được bảo vệ chu toàn, nhờ chế độ quân sự Hiện dịch và Trừ bị, tuy là làm dân nhưng hàng ngũ Trừ bị còn phải lo giữ gìn trật tự an ninh cho thôn xóm, nhờ đó trộm cướp vắng bóng. Đối ngoại và đối nội rất toàn chỉnh, nhưng Đinh tiên hoàng nội bộ lại sai lầm trong cung cấm: 1.- Lập ngôi hoàng hậu một lượt tới 5 bà, tức nhiên bà nào cũng thủ thế muốn có con nối nghiệp vua, để đương nhiên thăng chức Hoàng Thái hậu, quyền huy tuyệt đỉnh, vì Hoàng hậu còn dưới quyền vua. (Chính vì sợ họa nối nghiệp mà Nhà Nguyễn Gia Long chỉ lập Phi chớ không có Hoàng hậu, chỉ có Bảo Đại phá lệ phong chức Nam Phương hoàng hậu gây hậu quả nhà Nguyễn triệt tiêu.) 2.- Vì đam mê bà Dương vân Anh hoàng hậu sanh 2 con trai Đinh hạng Lang và Đinh Tuệ, nên nể nang người đẹp phé bỏ con trưởng Đinh Liễn, lập Đinh Hạng Lang lên ngôi Thái tử và Đinh Tuệ làm Vệ vương, nên khiến Nam Việt Vương ngầm sát hại Thái tử, gây nạn huynh đệ tương sát. Thành ra không còn Thái tử tức nhiên Đinh Liễn sẽ nối ngôi. Nhưng quý bà Hoàng hậu bày ra yến tiệc nhậu nhẹt trong cung cấm hà rầm. Tiên Hoàng buồn bực "Mượn Tửu binh giải phá thành sầu" và kéo theo Đinh Liễn say sưa ngủ mê đến nỗi cận tướng Đỗ Thích giết chết quá dễ dàng 2 cha con tài ba xuất chúng, đã từng "Bách chiến bách thắng". Chính biến này xét kỹ lỗi của Tiên Hoàng rất trầm trọng. Đỗ Thích trôn trên mái cung đình 3 ngày đêm biệt tẩm. Quân thần tôn Đinh Tuệ lên ngôi và phát quốc tang vương lễ, Đỗ Thích đói khát lộ diện, bị cung nữ phát lộ, thông báo, bị bắt đem trình diện trước 2 quan tài thú nhận "Thần mộng nuốt ngôi sao, tin tưởng sẽ làm vua, mới thí nghịch". Nguyễn Bặc, Đinh Điền và Lê Hoàn nổi giận chém đầu, còn bằm nát thây ra, đem thịt phân phối cho dân chúng và chánh quyền điều tang, chứng tỏ tội nghịch thần sử "Tội bá đạo triều đình". Tất cả những điều tang gia đều hã dạ và xin bãi bản án "Tru di tam tộc". Thái hậu Dương vân Nga mời Nguyễn Bặc, Đinh Điền và Lê Hoàn cùng bà nhiếp chính. Lê Hoàn đương chức Thập Đạo tướng quân, võ biên, nhiếp chính rất uy nghi, khiến bà Thái hậu chiếp ý có quyền ra vào cung cấm, bàn luận ngoại giao đối với Tống sứ. Thành ra cuộc thông gian xảy ra, không ai dám nói gì, nên Nguyễn Bặc, Đinh Điền và Phạm Hạp nhận thấy Lê Hoàn lộng quyền, ngầm ngầm rút binh về Ái châu, lập phòng tuyến chống Lê Hoàn, quân lực yếu thế, Nguyễn Bặc tử trận, Đinh Điền và Phạm Hạp bị bắt giải về Kinh đô sử tử. Tống sứ nhận thấy biến loạn lại hống hách hơn nữa khiến cuộc hòa giải bất thành, Tống sứ ra về đốc vua Tống tiến binh sẽ toàn thắng. Thế là Hậu nhân Bảo lãnh nhiệm vụ Giao Châu Thủy Lục chuyển vận sứ cùng các tướng Tô toàn Hưng, Trần khắc Tổ, Lưu Trùng, Cai Thực mang quân sang đánh Giao Châu. Triều đình cử Lê Hoàn ra biên cương chống giặc. Nhưng Phạm cự Lạng đại tướng tập hợp 10 đạo quân tuyên bố " Áu chúa đâu biết công lao chiến binh, Chúng ta nên vinh tôn chúa tướng Lê Hoàn lên ngôi sẽ thưởng công xứng đáng" Quân sĩ đồng thanh hoan hô Lê Hoàn. Thế là Lê Hoàn trở vô triều được thái hậu choàn Hoàng bào đưa lên ngôi phé Đinh Tuệ xuống Vệ vương, lập ra nhà Tiền Lê rồi mới kéo quân ra biên cương chống giặc.

Sacramento, ngày 19 tháng 10 năm 2015